

Татјана Милошевић, *Војнополитички односи Југославије и САД 1969-1974*, Медија центар „Одбрана” и Институт за стратегијска истраживања, Београд, 2021, стр. 293

Монографија *Војнополитички односи Југославије и САД 1969-1974* је настала као резултат потребе и жеље ауторке да након вишегодишњег истраживања сагледа међународну позицију Југославије у време администрације председника Ричарда Никсона (*Richard Nixon*). У фокусу истраживања је комплексан период интензивних билатералних односа Југославије и САД смештен у контекст Хладног рата и сагледан кроз нову концепцију америчке спољне политике тзв. политику преговарања. Иако је тежиште књиге на спољнополитичком положају Југославије, није пропуштена прилика да се укаже и на динамику њеног унутрашњег развоја. С обзиром на постојање реципроцитета у југословенским односима са две суперсиле већи део монографије је посвећен и односима Југославије са Совјетским Савезом.

Монографија садржи 293 стране и састоји се из предговора, увода, шест поглавља и закључка. У уводном делу монографије ауторка је укратко представила контекст који је детерминисао међународне односе пре доласка председника Ричарда Никсона на власт. Књига започиње кратким прегледом

главних америчких спољнополитичких доктрина и краћом анализом српско/југословенско-америчких односа. Наредна поглавља хронолошки прате и анализирају догађаје из наведеног периода усредсређујући се на југословенско-америчке билатералне односе, њихов утицај на југословенско-совјетске односе и реакције совјетског врха, југословенске активности унутар покрета несврстаности, ставове југословенског врха у вези са текућим кризама (Блиски исток, рат у Вијетнаму, Кипарска криза), као и одјек и утицај америчких бројних иницијатива покренутих за време администрације Ричарда Никсона.

У првом поглављу (стр. 27–65) је акценат на анализи рефлексија „горућих” хладноратовских криза на југословенско-америчке односе почетком периода детанта. Указано је на велике доктринарне промене у америчкој спољној политици које су имале за циљ разбијање представе о комунистичким земљама као монолитном непријатељу, јењавање агресивног антикомунизма у САД као и развијање односа са одређеним земљама без обзира на разлике у њиховим друштвено-политичким структурама

и виђењима међународних проблема.

У *другом поглављу* (стр. 66-103) ауторка је највећи простор посветила посети америчког председника Ричарда Никсона Југославији 1970. године, као и њеном значају и утицају на међународну позицију и безбедност Југославије. Истовремено је анализирана промена политичког курса америчке администрације према Југославији и Покрету несврстаних. Указано је на нову фазу у билатералним односима, која се огледала у значајним новинама како на пољу економије тако и војне сарадње.

Треће поглавље (стр. 103-135) је посвећено покушајима дестабилизације југословенске федерације и рефлексијама таквог стања на односе са Великим силама. Указано је на чињеницу да је Југославија упркос периоду брзих промена које су укључивале децентрализацију њене привреде, реструктурирање политичких институција на федералном нивоу успела да остане независна, доследна програмима унутрашње либерализације и економским реформама које су биле базиране на америчкој подршци.

У *четвртом поглављу* (стр. 136-176) ауторка се фокусира на анализу међународног положаја Југославије у време оживљавања триангуларне политике коегзистенције Великих сила. Југославија је перцепирана као фактор мира и стабилности на простору Европе, Медитерана и

Блиског истока од стране америчке администрације.

Пето поглавље (стр. 177-218) је посвећено погоршању југословенско-америчких односа, односно оптерећујућим елементима у релацијама две земље који су били узроковани неким аспектима југословенског унутрашњег развоја и спољне политике.

У последњем, *шестом поглављу* (стр. 219-273) су обрађене рефлексије америчке политике према Медитерану на Југославију. Указано је на снажан притисак који су током 1974. године САД вршиле на Југославију ради утицања на њену међународну активност и деловање. Паралелно је анализиран и политички курс америчке администрације који се налазио у оштрој колизији са југословенским концептом радикалне трансформације система међународних економских односа.

У *Закључним разматрањима* ауторка је указала на постојање континуираних односа и веза између Југославије и Сједињених Држава које су нарочито у послератном периоду биле наглашене остваривањем узајамних интереса који су се повећавали или смањивали под дејством збивања у међународним односима. Истовремено је апострофирано да је доласком на власт новоизабраног америчког председника Ричарда Никсона 1969. године започело ново раздобље у развоју југословенско-

америчких односа обележено интензивним развојем економске и војне сарадње као и великим бројем сусрета и контакта на свим нивоима. Закључено је да су мотиви сарадње између две земље били потпуно различити. Док су са југословенске стране мотиви сарадње били искључиво економско-политичке природе, дотле су са америчке били изразито део стратешке слагалице комплексне спољно-политичке доктрине. Повремене опречни ставови између администрација две земље су периодично били присутни због чињенице да су се две државе одувек руководиле различитим националним интересима и аспирацијама у међународним односима. Указано је да су обе државе свесно радиле на учвршћењу сопственог положаја у свету. САД су то чиниле кроз вођење своје демократске политике и јачање водећег положаја у Западном блоку односно спречавањем супротстављеног блока да стекне превласт у међународним односима. Југославија је то исто остваривала кроз пропагирање сопствене независности и политике несврстаности.

Посебна вредност монографије се огледа у коришћењу архивске грађе југословенске провенијенције (Арив Југославије - Фонд Кабинета председника Републике и Савезно извршно веће и Архив Министарства спољних послова - Фонд политичка

архива и Фонд политичка архива - строго поверљиво) као и објављивању америчких докумената (FRUS) из тог периода. Истовремено велики допринос је остварен и употребом објављене архивске грађе, многобројне домаће и стране историјске и политиколошке литературе, мемоарске грађе, периодике и интернет страница. Монографија је илустрована фотографијама из Архива Југославије. Посебно треба издвојити чињеницу да монографија садржи 610 фуснота којима је ауторка настојала да олакша читаоцима разумевање материје којом се бави, али и да избегне скретање пажње од кључних проблема које монографија разматра. Издавач је Медија центар „Одбрана“, Министарство одбране Републике Србије из Београда. Штампана је у тиражу од 120 примерака.

Монографијом *Војнополитички односи Југославије и САД 1969-1974.* ауторка је указала на успешно спроведене циљеве спољне политике Југославије кроз позиционирање на међународној политичкој сцени у турбулентним временима Хладног рата у односу на реалну моћ коју је заиста поседовала.

Захваљујући стилу ауторке штиво је занимљиво написано и лако читљиво, па га и због тога свесрдно препоручујемо научној јавности и широј читалачкој публици.

др Вељко Благојевић